

КАНТЭНТ МІЖНАРОДНАГА ВЯШЧАННЯ: МАЎЛЕНЧЫЯ ЎЗРОЎНІ АНАЛІЗУ

Сучасны чалавек жыве ў створанай сродкамі масавай інфармацыі тэкстава-ідэалагізаванай «аўдыя-іканасферы», якія выразна канцэптуалізуюць рэчаіснасць. Камунікатыўныя падыходы да вывучэння тэкстаў СМІ прадугледжваюць аналітычнае апісанне матывацыі інфармацыйнага забеспячэння, грунтоўчыся на спосабах (паводле Т. ван Дэйка, маўленчых стратэгіях) абагульнення і ацэнкі, «прывядзення прыкладу», лексічных паўтараў, «змякчэння» інфармацыі і інш. [1, с. 23].

Масавая інфармацыя мае ўсеабдымны і адначасова фрагментарны характар, таму менавіта ў СМІ найбольш выразна выяўляецца функцыя ўздзеяння мовы. Змест любога эфіру вызначаецца ініцыятарам тэксту, камунікатыўны намер (інтэнцыя) якога трансфармуецца ў камунікатыўную дзейнасць, арыентаваную на шырокую аўдыторыю.

Асабліваці выкарыстання семантычных сродкаў медыяпрэзентацыі Рэспублікі Беларусь у эфіры міжнароднага радыё «Беларусь» вызначаюцца яго функцыянальным прызначэннем – тлумачэнне асноўных аспектаў унутранай і знешняй палітыкі краіны і стварэнне яе пазітыўнага медыявобразу.

Паводле тэорыі маўленчых актаў Дж. Осціна, любое выказванне можа разглядацца як ілакутыўны акт, праз які перадаюцца пазамаўленчыя мэты з дапамогай моўных сродкаў. Прамая ацэнка сітуацыі часцей за ўсё выяўляецца праз лексічныя рэсурсы мовы. Так, радыёжурналісты ўжываюць суб'ектыўна-ацэначныя элементы (прыметнікі і прыслоўі): *эфектыўная праца гасцініц; беларуска-расійскія праекты рэалізуюцца паспяхова; вельмі важна, што ўсе распрацоўкі маюць патэнты*. Выдзеленыя лексемы – агульнаацэначныя, створаныя на аснове камбінацыі характарыстык прадмета, сукупны вобраз якога немагчыма дакладна верыфікаваць [2, с. 67]. Такім чынам, словы з першапачаткова станоўчай канатацыяй перадаюць адназначную ацэнку аб'екта размовы. Характэрная рыса маўлення журналістаў радыё «Беларусь» – ужыванне лексем, якія сведчаць пра актыўную дзейнасць краіны на міжнароднай арэне, яе ўключанасць у глабальны працэс: *міралюбівы курс Беларусі ў знешняй палітыцы; гатоўнасць да ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва; нацыянальная эканоміка адкрыта для замежных інвестыцый*.

«Схаваная» перадача ілакутыўнай мэты больш характэрна для марфалага-сінтаксічнага ўзроўню маўлення, бо, як вядома, марфалогія і сінтаксіс –

кадыфікаваныя моўныя сістэмы з мінімальнай варыятыўнасцю форм, таму інтэнцыяльнасць выказванняў перадаецца імпліцытна. Яскравым прыкладам з'яўляецца граматычная катэгорыя часу дзеяслова: *дзе краіны **плануюць ствараць** буйныя сумесныя вытворчасці і холдынгі, што **дасць магчымасць**...; эканамічны форум, які зараз **праходзіць, дапаможа** замацаваць вынікі супрацоўніцтва*. Спачатку гаворка ідзе аб працэсе дзеяння (цяп. час), а затым фармулююцца адназначныя прагнозы (буд. час), без ужывання паказчыкаў мадальнасці, якія маглі б сведчыць пра ступень верагоднасці зробленых высноў.

Трансляцыя ілакутыўнай мэты на марфалага-сінтаксічным узроўні таксама ажыццяўляецца з дапамогай граматычнага суб'екта. Інтэнцыяльны тон матэрыялу фарміруецца праз вар'іраванне камунікатыўнага рангу ўдзельнікаў сітуацыі, ад якога залежыць сінтаксічная пазіцыя актанта [3, с. 5]: ***Аляксандр Лукашэнка правёў сустрэчу з прэм'ерам Дзяржаўнага савета КНР Лі Кэцянам...; насол Беларусі правёў размову з прэзідэнтам Асацыяцыі нацыянальных музеяў Францыі Жанам-Полем Клозелем***. У выпадках, дзе ёсць два актанта пры адным прэдыкаце, адзін з іх займае моцную сінтаксічную пазіцыю і з'яўляецца дзейнікам, а другі выступае ў ролі дапаўнення. Такім чынам, адзін з актантаў стварае граматычна-сэнсавую перспектыву выказвання.

Станоўчы імідж краіны найбольш эфектыўна фарміруецца праз кампазіцыйную арганізацыю радыёмаўлення. Інтэнцыянальная накіраванасць у гэтым выпадку праяўляецца не праз канкрэтныя словы, а ў агульнай структуры тэксту [4, с. 133]. Акрамя таго, кампазіцыйная арганізацыя матэрыялу прадугледжвае спалучэнне аўтарскага тэксту з рэплікамі герояў па адпаведнай тэме. Прамое маўленне (непасрэдна голас чалавека ў эфіры) або ўскоснае маўленне (карэспандэнт сам агучвае думку іншага чалавека са спасылкай на яго) у спалучэнні з журналісцкім тэкстам дазваляюць у поўнай меры раскрыць ілакутыўны намер і стварыць сэнсава насычаны, абгрунтаваны сюжэт для радыёэфіру.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Іўчанкаў В. І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту. Мінск : БДУ, 2003.
2. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт // Академия наук СССР, Институт языкознания. М. : Наука, 1988.
3. Падучева Е. В. Акцентный статус как фактор лексического значения // Изв. АН, Серия литературы и языка, 2003. Т. 62. № 1. С. 3–16.
4. Монастырева О. В. Методы продвижения образа страны в практике «Международного радио Китая»: функциональные и творческие характеристики вещания на русском языке : дис. ... канд. фил. наук : 10.01.10. Благовещенск, 2011.